

ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ У ЈАГОДИНИ
УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ

Сунчица Мацура-Миловановић

ИНКЛУЗИЈА У ОБРАЗОВАЊУ

приручник за студенте педагошких факултета

САДРЖАЈ

УВОД	5
1. ИНКЛУЗИЈА У ОБРАЗОВАЊУ	9
1.1. Кључне поставке: права, отвореност и прилагођавање	11
1.2. Од сегрегације и маргинализованости ка „главном току“	13
1.3. Инклузија: додатак или саставни део?	14
1.4. Извори подршке за учење и учешће у социјалним активностима	15
1.5. Препреке за учење и учешће у социјалним активностима	19
1.6. Негативни ставови и предрасуде према инклузији у образовању	21
2. ИНДИВИДУАЛНЕ РАЗЛИКЕ	27
2.1. Припремљеност за школу	29
2.2. Социо-економски статус породице	30
2.3. Интелектуалне способности	31
2.4. Подршка породице за школско учење	32
2.5. Културни идентитет	33
3. МЕРЕ ПОДРШКЕ И ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈА	39
3.1. Мере индивидуализације	42
4. ПРИСТУП УЧЕЊУ УСМЕРЕН НА ДЕТЕ/УЧЕНИКА	47
4.1. Когнитивни фактори	47
4.2. Мотивациони и афективни фактори	53
4.3. Социјални фактори: Креирање групног рада у хетерогеним одељењима	65
5. САРАДЊА СА РОДИТЕЉИМА ДЕЦЕ/УЧЕНИКА	87
5.1. Како водити разговор са родитељима ученика	89
5.2. Сарадња са ромским родитељима	91
5.3. Сарадња са родитељима деце са сметњама у развоју и инвалидитетом	92
6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	97
ЛИТЕРАТУРА	99

УВОД

„Задатак иницијалног образовања учитеља је да их припрема за улазак у професију која прихвата индивидуалну и колективну одговорност за унапређивање учења и учешћа све деце“ (L. Florian, 2009).

Основни циљ приручника *Инклузија у образовању* је да допринесе формирању позитивних ставова према инклузивном образовању као праву све деце на добијање квалитетног образовања у редовним институцијама васпитно-образовног система. Садржаји у приручнику су осмишљени са намером да се код будућих учитеља (а у овом приручнику то подразумева и васпитаче у предшколским установама, васпитаче у домовима, наставнике, као и друге стручњаке који раде са децом/ученицима) негује прихватање и осетљивост на различитости. Заснивају се на идеји да се решења за тешкоће у учењу и учешћу у социјалним активностима поједине деце налазе у прилагођавању школа и вртића њиховим потребама, као и стварању услова за успешно учење и интеракцију све деце са вршњацима и одраслима у својој заједници. Основни приступ који се подржава кроз теме у приручнику, односи се на важност сагледавања детета у целини, усмереност на активирање његових потенцијала и уклањање препрека учењу и социјалној партиципацији.

Садржај приручника чини пет делова. У првом делу је описан концепт *инклузије у образовању*; други део говори о *индивидуалним разликама* међу децом/ученицима; трећи се односи на мере подршке и начине *индивидуализације* васпитно-образовног рада; четврти део је посвећен *приспућу учењу усмереном на дете/ученика*; и последњи, пети део се односи на *сарадњу учитеља/васпитача са родитељима деце/ученика*.

Саставни део сваког поглавља чине: подсетници, препоруке и задаци.

Подсетници (означени знаком ♣) резимирају садржај једног поглавља, односно истичу основне тезе и кључне појмове који су претходно изложени.

Препоруке (означене знаком ♥) поткрепљују и илуструју теоријске концепте конкретним упутствима, вежбама, играма, примерима из праксе. Ове практичне препоруке за васпитно-образовну праксу, однос и понашање према деци, могу помоћи у примени инклузивног модела рада. Но оне свакако не представљају низ „рецепата“, не чине коначну листу могућих интервенција и активно-

сти учитељица/васпитачица¹ у раду са децом, нити једини могући избор решења за поједине ситуације.

Загаци (означени знаком √) позивају читаоце да се присете неке ситуације из периода свог школовања или онога што су видели током стручне праксе на студијама; да замисле неку проблемску ситуацију и размисле о њеним импликацијама; да закључују о узроцима и последицама одређених појава/ситуација; и друго. Функција задатака је да активирају претходна знања и искуства читаоца у вези са одређеном темом или проблемом. Због тога се углавном не налазе после излагања појединих тема, већ им претходе.

Њихов смисао је такође у томе, да подстакну читаоце да размишљају о одређеним теоријским питањима која имају различите, често супротстављене интерпретације и одговоре; комплексним темама које траже преиспитивање сопствених ставова, уверења и вредности. Сви професионалци који се баве образовањем и васпитањем имају *имплицитне* (скривене, неизречене) претпоставке и уверења, на пример, о томе како деца уче, колико деца могу да науче, да ли сва деца могу да уче, каква је улога и одговорност учитељица/васпитачица, који удео родитељи треба да имају у учењу своје деце, и тако даље. Врло је важно да се ова имплицитна уверења и ставови учине *експлицитним* (одређеним, изричитим, артикулисаним) – због тога постоје празна поља за писање одговора; и да се потом упореде и контрастирају са садржајима у приручнику. То је начин да се евентуалне предрасуде, заблуде или једноставно уверења која нису заснована на чињеницама, учине свесним – да би разумевање и каснија пракса могли да се развијају у правцу који подржава инклузију и квалитетно образовање за сву децу.

Корист од приручника дакле, може бити већа, уколико читаоци уложе напор да следе четири корака: 1) читају текст редом, не прескачући поједине делове; 2) писмено одговоре на задатке дате у означеним празним пољима; 3) наставе са читањем текста; и 4) упореде оно што су сами написали са одређеним садржајем који следи. Према томе, пре него што наставите са читањем првог поглавља, позивамо вас да одговорите на први задатак!

¹ Иако се у српском језику називи професија изражавају у мушком роду, у даљем тексту често ћемо користити женски род – учитељица, односно васпитачица. То чинимо због тога што у овим професијама преовладавају жене, па је неприродно писати о особама женског пола у мушком роду. Иако правила поштовања родне равноправности налажу коришћење оба пола при означавању припадника одређених професија (на пример учитељ/ица, васпитач/ица), сматрамо да би текст био оптерећен изражавањем и у мушком и женском роду.